

جذابیت‌های المپیک و جاذبه‌ی بازی‌ها با تجاوز گسترده به حقوق کارگران

محمد شلیله

آنها ناگزیرند ساعات طولانی با مزد اندک و اغلب در محیط‌های کاری ناسالم و مخاطره آمیز، بدون برخورداری از حقوق کار و حداقل امنیت شغلی کار کنند. برخی از کارگران این کارخانه‌ها ناچار بوده اند برخلاف مقررات قوانین کار در مورد داوطلبانه بودن انجام اضافه کار، در شیفت‌های ۲۴ ساعته و تا ۱۰۰ ساعت در هفته کار کنند.

گزارشی از پشت صحنه‌ی المپیک ۲۰۱۲ لندن

این روزها شمار چشمگیری از مردم جهان به "بازی‌های المپیک ۲۰۱۲ لندن" (۱) که بیست و هفتم ژوئیه (برابر با هفتم مرداد ۱۳۹۱) آغاز می‌شود، چشم دوخته اند. بر اساس برنامه‌ریزی‌های انجام شده پیش‌بینی می‌شود بازی‌های امسال را جمعیتی بیش از آن یک میلیارد نفری (۱۵ درصد جمعیت جهان) که افتتاحیه‌ی "بازی‌های المپیک ۲۰۰۸ پکن" (۲) را به صورت زنده دیدند تماشا کنند. درآمدِ فروشِ کالاهایی که در المپیک امسال عرصه می‌شود، نزدیک به یک میلیارد پوند برآورد شده است. این بازی‌ها عرصه‌ی چنان تجارت پرسودی برای اکنون و آینده‌ی شرکت‌های جهانگیر است که آدیداس (۳) برای این که در ردیف حامیان برگزارکننده‌ی بازی‌های المپیک قرار گیرد، یک قلم یکصد میلیون پوند پرداخت کرده است تا به طرز مورد نظرش بر آوازه‌ی نام تجاری‌اش بیفزاید؛ و این در حالی است که شرایط پررنجِ کارِ کارگرانی که المپیک را تحقق می‌بخشند از دیده‌ها پنهان است و نادیده گرفته می‌شود. کارگر یک کارخانه تولید کفش با مارک "آدیداس" برای "بازی‌های المپیک ۲۰۱۲ لندن" در فیلیپین، که ده سال است با حداقل دستمزد کار می‌کند به پژوهشگرانی که داده‌های یافته‌های پژوهش آنها موضوع این گزارش است، گفته است:

"وادارمان می‌کنند اضافه‌کاری کنیم. مگر با همین اضافه‌کاری یک پولی به دستمان برسد، وگرنه با حقوق ناچیزی که به ما می‌دهند نمی‌توانیم

زندگی کنیم. خودِ من با حقوق نمی‌توانم اجاره‌ی اتاق کوچکی را که اینجا در آن زندگی می‌کنم بپردازم؛ حتی نمی‌توانم مایحتاج روزانه‌ی زندگی ام را تهیه کنم، چه رسد به اینکه بخواهم برای خانواده‌ام پول بفرستم؛ یا چیزی برای روز مبادا برایم بماند.

پس - پشت جذابیت‌های المپیک و جاذبه‌ی بازی‌ها، به زنان و مردانِ کارگری که لباس‌ها و کفش‌های ورزشی با مارک‌های مشهورفروشگاه‌های خیابان‌های بالای شهرهای جهان، مثل آدیداس و "نکست" (۴) را برای عرضه و فروش در جریان برگزاری المپیک تولید می‌کنند، لباس‌های ورزشکاران شرکت‌کننده و لباس‌های رسمی برگزارکنندگان و شگون‌نماها (سمبل‌های خوشی‌منی) (۵) المپیک و سایر اقلام مورد نیاز برگزاری المپیک را فراهم می‌سازند؛ یا کارهای ساختمانی محل برگزاری مسابقات و تاسیسات مربوط را انجام می‌دهند حقوقی پائین‌تر از خط فقر تعیین شده به وسیله‌ی سازمان ملل و کمتر از حداقل مورد نیاز تامین مایحتاج اولیه‌ی زندگی آنها پرداخت می‌شود. آنها ناگزیرند ساعات طولانی با مزد اندک و اغلب در محیط‌های کاری ناسالم و مخاطره آمیز، بدون برخورداری از حقوق کار و حداقل امنیت شغلی کار کنند. برخی از کارگران این کارخانه‌ها ناچار بوده اند برخلاف مقررات قوانین کار در مورد داوطلبانه بودن انجام اضافه کار، در شیفت‌های ۲۴ ساعته و تا ۱۰۰ ساعت در هفته کار کنند. کارگرانی هم که اضافه‌کاری مورد انتظارِ کارفرمایان را نپذیرند با عواقب نگران‌کننده‌ای روبه‌رو می‌شوند. کارگران صنایع پوشاک در اندونزی که برای المپیک امسال لباس‌های ورزشی تولید می‌کنند گفته‌اند در این صورت آنها را در اتاق‌هایی بدون تهویه و آب و غذا تا رسیدن به تعداد تولید پیش‌بینی شده محبوس می‌کنند. ساعات کارِ کارگران فیلیپینی در روزهای عادی ده ساعت است، و مجموع ساعات کار آنها در هفته اغلب از ۶۰ ساعت بیشتر می‌شود، به‌خصوص وقتی که حجم سفارشات المپیک بالاست. آنها گزارش کرده اند در روزهای تعطیل هم مجبورند کار کنند تا شرکت‌ها به برنامه‌ی تولید پیش‌بینی شده شان برسند و کالاها را در موعد مقرر آماده‌ی تحویل سازند. کارگران سریلانکایی اظهار داشته‌اند اگر تن به انجام اضافه‌کاری ندهند سرپرستان‌شان آنها را به فحش می‌کشند و با فشار هر چه بیشتر آنها را وادار می‌کنند تا رسیدن به میزان تولید پیش‌بینی‌شده‌ی کارفرما به کار ادامه دهند و تهدید می‌شوند اگر از شرایط سخت - کارشان شکایت کنند، به‌سرعت اخراج می‌شوند. آنها گفته‌اند البته فشار برای قبول اضافه‌کار کردن زمانی آغاز می‌شود که پیش از آن هر گونه فشار برای تولید هر چه بیشتر در طول ساعات عادی کار بر کارگران وارد آمده

است. کارگران گفته‌اند این مدیران‌اند که تعیین می‌کنند چه روزهایی تعطیل است و ساعات کار را به نحوی تنظیم می‌کنند که در عین حال از پرداخت اضافه‌کاری در ماه‌های پرکار پیشگیری کنند.

برخی شرکت‌ها کارگران را فقط برای دوره‌هایی که حجم سفارشات در آن دوره‌ها بالاست استخدام می‌کنند و پس از آن به کار آنها خاتمه می‌دهند، تا مگر بعدها که سفارش عمده‌ای گرفتند آنها را دوباره به کار گیرند. کارفرمایان با استفاده از قراردادهای کوتاه‌مدت از مسئولیت‌های قانونی در مورد مزایای کارگران در زمینی مرخصی و حقوق دوره‌ی بارداری، زایمان و نگهداری از فرزند و بیمه‌های درمانی و حقوق بازنشستگی می‌گیرند و آنها را از استفاده از مرخصی استعلاجی و مرخصی استحقاقی محروم می‌سازند. در اندونزی تعداد زیادی از کارگران در چنین شرایطی کار می‌کنند. بین ۲۵ تا ۳۰ درصد کارگران مصاحبه‌شده در فیلیپین گفته‌اند آنها را در چارچوب قراردادهای کوتاه‌مدت، به عنوان کارآموز که دوره‌ی آموزشی را می‌گذرانند به کار گرفته‌اند و از امنیت شغلی برخوردار نیستند. دو شرکت در چین که شگون‌نما و اقلامی از این قبیل را تولید می‌کنند در هیچ شرایطی قرارداد دائمی استخدامی با کارگران نمی‌بندند و در مواردی حتی کپی قراردادهای موقت با کارگران را در اختیار آنها نمی‌گذارند تا آنها را در شرایطی قرار دهند که وقتی حقوق قانونی شان نادیده گرفته می‌شود دستشان به جایی بند نباشد. در ایالت "گاندونگ" (۶) چین اغلب کارگران تحت پوشش تامین اجتماعی قرار ندارند. تاسیسات کارخانه‌ی "گوانگزو" (۷) ی چین در دو مکان جداگانه به فاصله‌ی ۲۰۰ کیلومتر از هم قرار دارد که هر دوی این تاسیسات در قرارداد کار با کارگران به عنوان محل کار آنها تعیین می‌شود؛ بدین ترتیب کارفرما می‌تواند در هر زمان با انتقال کارگران از یک محل به محل دیگر آنها را به استعفا وادار کند. پنجاه درصد کارگران فیلیپینی گفته‌اند مخارج روزانه شان را از طریق قرض گرفتن از موسساتی که سر ماه باید چک حقوق شان را با کسر مبلغ قابل توجهی به آنها واگذار کنند تامین می‌کنند. سه چهارم کارگران مصاحبه شده‌ی فیلیپینی گفته‌اند حقوق ماهانه شان برای تامین مایحتاج اولیه روزانه‌شان کافی نیست. کارگران سریلانکایی گفته‌اند حقوق آنها ۲۲ تا ۲۵ درصد ۳۵۷ دلار (امریکا) به عنوان حداقل هزینه‌ی زندگی در ماه است.

تبعیض جنسیتی و اذیت و آزار جنسی هم در کارخانه‌های متعلق به زنجیره‌های تامین کالاهای المپیک امری عادی است. از زنان برای

کارکردن در دو کارخانه در سریلانکا که برای نایک (۸) و آدیداس کفش تولید می‌کنند در مرحله‌ی مصاحبه آزمایش بازداري به عمل می‌آورند و اگر معلوم شود باردارند استخدام شان نمی‌کنند. زنان کارگر در بنگلادش با پژوهشگران در میان گذاشته اند که تهدید می‌شوند وقتی که مورد آزار و اذیت جنسی قرار می‌گیرند با کسی صحبت نکنند. برخی از آنها گفته‌اند از آنان خواسته شده در محل کارشان عریان شوند.

پژوهشگران دریافته‌اند کارگران ده کارخانه‌ی تولیدکننده‌ی نیازهای برگزاري و بازی‌های المپیک تابستان سال ۲۰۱۲ لندن در چین، فیلیپین، و سریلانکا از اینکه اتحادیه کارگری تشکیل دهند منع شده‌اند. در گوانگزو توزیع اعلامیه و تبادل اطلاعات و گفتگوی کارگران با یکدیگر در مورد انتظار بهبود شرایط کار به اخراج بی‌درنگ کارگران شرکت کننده در این گفتگوها می‌انجامد. بدین ترتیب آنها نمی‌توانند قدمی در راه احقاق حقوق از دست رفته‌ی خویش بردارند و درآمد مناسب حداقلی را مطالبه کنند و به نابرابری‌ها اعتراض کنند. به طور کلی حقوق آنها در هر زمینه‌ای که به وسیله‌ی کارفرماهای وابسته به شرکت‌های فراملیتی نقض شود کسی نیست که حرفشان را بشنود. نتیجه این‌که حقوق ماهانه‌ی کارگران سریلانکایی که برای برندهایی مانند آدیداس، نایک و اسپیدو اند آن تیلر (۹) کار می‌کنند نزدیک به ۳۵ پوند در ماه است؛ یعنی یک چهارم حداقلِ موردنیاز برای تامین مایحتاج مصرفی روزانه زندگی یک نفر. در همین شرایط در سال ۲۰۱۱ هفت میلیون پوند پاداش به مدیرعامل نایک پرداخت شده است.

این داده‌ها برخی از یافته‌های پژوهشی است که "کمپین بازی‌های منصفانه ۲۰۱۲" (۱۰) با پشتیبانی "فدراسیون بین‌المللی اتحادیه‌های کارگری" (۱۱)، "فدراسیون بین‌المللی کارگران صنایع پارچه، پوشاک و چرم" (۱۲)، "کارگران صنایع بین‌المللی ساختمان و چوب" (۱۳) و "کمپین پوشاک سالم" (۱۴) با بازدید از ده کارخانه در چین، فیلیپین و سریلانکا که هشت کارخانه در میان آنها برای المپیک تابستان امسال لباس‌های ورزشی تولید می‌کنند به انجام رسانده است و داده‌هایی در مورد برخی از دیگر کشورها از جمله؛ اندونزی و بنگلادش.

موضوع پژوهش یاد شده این است که آیا حقوق کارگران تولیدکننده‌ی نیازهای المپیک ۲۰۱۲ لندن در چارچوب اصول بنیادی حقوق بشر و استانداردهای بین‌المللی کار مورد احترام قرار می‌گیرد؟ به این منظور پژوهشگران از اکتبر تا دسامبر سال ۲۰۱۱ با ۱۷۵ نفر از

کارگرانِ ده کارخانه که در مجموع ۳۲۷۵۰ نفر کارگر داشتند مصاحبه انجام دادند. هشت کارخانه از این میان برای المپیک ۲۰۱۲ لندن کالا تولید می‌کردند؛ از جمله برای مارک (برند)های جهانگیر "آدیداس"، "نیوبلانس" (۱۵) "نورث فیس" (۱۶)، کلمبیا اسپورتور کمپانی (۱۷)، "نکست"، "نایک" و "اسپیدو اند آن تیلر". پژوهشگران همچنین با مدیران، سوپروایزرها، مقامات مسئول در امور کارگری، کارگزاران مناطق آزاد تجاری، و حسب مورد با آگاهان مسائل کارگری نیز مصاحبه کرده‌اند. مصاحبه‌ها به وسیله‌ی دستیاران پژوهش - عضو جمعیت مبارزه با سوءرفتار شرکتها (۱۸) در چین، شورای فیلپینی فدراسیون کارگران صنایع چرم، پوشاک و پارچه (۱۹)، و اتحادیه‌ی کارکنان خدمات عمومی مناطق آزاد تجاری در سریلانکا (۲۰) و با همکاری دانشجویان دانشگاه‌ها در این کشورها انجام گرفته است.

ادعای "کمیته‌ی بین‌المللی المپیک" (آ او سی) (۲۱) به عنوان سازمان پشتیبانی‌کننده‌ی جامعه‌ی المپیک آن است که نقش این سازمان ترغیب و حمایت از ارتقای اخلاق در ورزش است و مدعی است حد ننگ داشتن حرمت و شرافت انسانی از اولویتهای کانونی این سازمان است. اصل نخست مرامنامه‌ی این سازمان مقرر می‌دارد: "آرمان المپیک، ترویج زندگی بر پایه اصول بنیادی جهانی اخلاق است". از همین رو کمپین بازی‌های منصفانه از سال ۲۰۰۳ از کمیته‌ی بین‌المللی المپیک خواسته است تا قدم‌های مشخصی در زمینه‌ی احترام به حقوق انسانی کارگرانی که کالاهای مورد نیاز بازی‌های المپیک را تولید می‌کنند بردارد. در پیشنهاد قبول میزبانی لندن برای بازی‌های المپیک تابستان سال ۲۰۱۲ نیز، تعهد به مراقبت از ارزشهای اخلاقی در جریان برگزاری المپیک و بازی‌ها به‌روشنی پیش‌بینی شده است. "کمیته‌ی ساماندهی بازی‌های المپیک و پارالمپیک لندن" (۲۲) نیز در پیوند با انتظارات کمپین بازی‌های منصفانه تاکنون قدم‌هایی در راستای در نظر گرفتن مسئولیتهای پیش‌گفته در مورد حقوق کارگران برداشته است؛ از جمله به‌کار گرفتن استانداردهای بین‌المللی کار را در موافقت‌نامه‌ها و قراردادهای با تامین‌کنندگان و پیمانکاران گنجانده و ترتیباتی را برای شکایت و گزارش کارگران زنجیره‌های تامین نیازهای المپیک در صورت نادیده گرفتن حقوقشان را پیش‌بینی کرده است. در همین راستا موافقت‌نامه‌ی بین کمیته‌ی ساماندهی بازی‌های المپیک و پارالمپیک لندن با کمپین بازی‌های منصفانه ۲۰۱۲ در مورد حمایت از حقوق کارگران ذی‌ربط در چین و انگلستان به امضا رسیده است. در این زمینه شرکت‌های تامین‌کننده‌ی نیازهای المپیک از هر قبیل می‌بایست قراردادهای و مناسباتشان را با کارگران بر اساس

استانداردهای کار که مقرر می‌دارد باید به کارگران حقوقی دست‌کم در حد امرار معاش پرداخت شود، با تمامی کارگران رفتاری برابر پیش گرفته شود و حقوق آنها در مورد تشکیل اتحادیه مورد احترام قرار گیرد، منعقد نمایند. با این اوصاف همچنان که پیش از این گفته شد، یافته‌های پژوهشِ موصوف و سایر داده‌ها از دیگر کشورها بیانگر وجود تجاوز گسترده به حقوق کارگران است. مستندات گزارش "به بازی گرفتن حقوق کارگران" (۲۳) نیزگواه وجود شرایط کاملاً استثمارگری در حداقل دو کارخانه‌ی تامین‌کننده‌ی نیازهای المپیک ۲۰۱۲ لندن است.

پی‌نوشت‌ها

۱. London ۲۰۱۲ Olympic Games

۲. Beijing ۲۰۰۸ Olympic Games

۳. Adidas

۴. Next

۵. Olympic mascot

شگون‌نماها صورت مجسم یا مصور شخصیت‌های نمادین به طور معمول از میان حیوانات بومی یا انسانی است که نماد میراث باستانی محلی است که بازی‌های المپیک و پارالمپیک در آن برگزار می‌شود. برای مثال شگون‌نمای المپیک زمستانی ۱۹۸۸ کلمبری - کانادا دو خرس قطبی در کنار هم بود.

۶. Guangdong

۷. Guangzhou

۸. Nike

۹. Speedo and Ann Taylor

۱۰. Play Fair Campaign ۲۰۱۲

این کمپین شعبه‌ی کمپین جهانی آن با هدف تاثیر نهادن بر سازمان

دهندگان بازی‌های لندن و شرکتهای دارندهی مارک (برند)های مشهور است.

International Trade Union Confederation .۱۱

International Textile, Garment and Leather Workers' Federation .۱۲

Building and Wood worker's International .۱۳

Clean Clothes Campaign .۱۴

New Balance .۱۵

North Face .۱۶

Colombia Sportswear Company .۱۷

(Students & Scholars Against Corporate Misbehaviour (SACOM .۱۸

Philippines Council of the International Textile, Garment (and Leather Workers' Federation (ITGLWF .۱۹

Free Trade Zones and General Services Employees Union (FTZ&GSEU) in Sri Lanka .۲۰

(International Olympic Committee (IOC .۲۱

London Organising Committee of the Olympic and Paralympic ((LOCOG .۲۲

Toying with Workers' Rights .۲۳

* این گزارش بر اساس اطلاعاتی که اتحادیه‌ها و فدراسیون‌ها و کمپین‌های بین‌المللی و محلی کارگری در پیوند با پیگیری حقوق کارگران در برگزاری بازی‌های المپیک ۲۰۱۲ لندن منتشر کرده‌اند فراهم آمده است.